

خورشید کازرون

پژوهشی در

«احوال و افکار شیخ ابواسحاق کازرونی»

دکتر الیاس نورانی

استادیار دانشگاه رازی کرمانشاه

یار دانش

۱۳۹۱

سرشناسه	:	نورایی، الیاس، ۱۳۴۵-
عنوان و نام پدیدآور	:	خورشید کازرون: پژوهشی در احوال و افکار شیخ ابواسحاق کازرونی / الیاس نورایی.
مشخصات نشر	:	تهران: یاردانش، ۱۳۹۱.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۹۳۴۸۰-۲-۹
وضعیت فهرست نویسی	:	قیبا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	کازرونی، ابواسحاق، ۳۵۲-۴۲۶ق. -- تقدو تفسیر
موضوع	:	مرشدیه
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۱ ن ۱۲ / ۶۵ / ۲۹۲ BP
رده بندی دیویی	:	۲۹۷ / ۸۲۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۱۳۱۸۳۵

- کتاب:.....خورشید کازرون (پژوهشی در احوال و افکار ابواسحاق کازرونی)
- تألیف:.....دکتر الیاس نورایی (عضو هیأت علمی دانشگاه رازی)
- صفحه آرا، تدوین و طراح جلد:.....آرزو سهرابی
- ناشر:.....یار دانش
- نوبت چاپ:.....اول - تهران - ۱۳۹۱
- قطع:.....رقعی ۱۱۲ص
- قیمت:.....۴۰۰۰ریال
- شابک:.....۹۷۸-۶۰۰-۹۳۴۸۰-۲-۹
- شمارگان:.....۱۰ نسخه

انتشارات پردانش

Esar@arash@pshoc.com

تهران - پاسداران - بوستان نهم پلاک ۲۷

تلفن: ۰۲۱-۲۲۵۶۷۲۵۸

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۳	نقد منابع
۹	تولد شیخ ابواسحاق کازرونی
۱۵	اساتید عرفان شیخ
۱۹	سفرهای ابواسحاق کازرونی
۲۱	تفکر مذهبی شیخ ابواسحاق
۲۹	توحید و خداپرستی شیخ ابواسحاق
۳۳	شیوهٔ تصوف شیخ ابواسحاق
۳۹	اعمال صوفیانه و کارهای شیخ ابواسحاق
۴۵	مردان شیخ ابواسحاق و سلسلهٔ کازرونیه
۵۳	خواجوی کرمانی
۵۶	خواجو و شیخ ابواسحاق کازرونی
۵۸	سیمای ابواسحاق در خمسهٔ خواجو
۶۱	تساویر خواجو از ابواسحاق در خمسه
۶۷	کرامات و مقام شیخ ابواسحاق
۷۳	اقوال شیخ ابواسحاق
۸۵	وفات شیخ ابواسحاق و وصایای او
۸۸	بقعهٔ شیخ ابواسحاق
۹۱	فهرست منابع و مأخذ
۹۹	فهرست اعلام

مقدمه

ابتدای هر سخن و افتتاح هر کلام به نام پروردگاری شایسته و سزااست که بحور بروج را به لآلی نجوم موشح کرد و دوایر چرخ دوار را بی حاجت خط پرگار پدید آورد و شطربین لیل و نهار را در فصلین خزان و بهار موازی و موازن ساخت.

در سال های تحصیل در دوران دکترای دانشگاه تهران (۸۴ - ۱۳۸۰ هـ.ش) آن گاه که درس تحقیق در متون عرفانی را با جناب آقای دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی (م. سرشک) سپری می کردم، تحقیق در احوال و افکار شیخ ابواسحاق کازرونی، عارف بزرگ قرن پنجم، به بنده واگذار گردید؛ علاقه مفرط بنده به مباحث زیبای عرفان که استاد گران سنگ پهنه فرهنگ و ادب ایران مطرح می فرمودند، مفرح روح و شادان فوح در کسب فضایل عرفانی و معرفتی بود و از سر علاقه، به پژوهشی دو ساله در احوال و افکار شیخ ابواسحاق کازرونی پرداختم و در پژوهش و مراجعه به کتب مختلف اطلاعات مناسبی به دست آمد که پسند طبع استاد ارجمندم قرار گرفت لذا دریغ آمد که این یادگار در دسترس اهل ادب و عرفان قرار نگیرد زیرا کسب اطلاعات درباره عرفای قرون اولیه اسلامی کمک شایانی به یادگیری سیر عرفان و تصوف در دوران بعد دارد.

پژوهش درباره احوالات شیخ ابواسحاق کازرونی و عریدان او (سلسله کازرونیه)، اطلاعات معنوی بسیاری درباره دوران اولیه شکل گیری عرفان و تصوف، به هر محقق خواهد داد و با این دانسته ها، انحرافات برخی از عرفا و متصوفه از اصول اولیه تصوف و عرفان دریافته می شود و عرفانهای اصیل از کاذب متمایز می شوند. در واقع تفکری را که حسن بصری (م. ۱۱۰)، جنید بغدادی (م. ۲۹۷)، ابواسحاق کازرونی (م. ۴۲۶) و ابوعلی دقاق (م. ۴۰۵ یا ۴۰۶) و... پایه ریزی کرده اند صرف نظر از برخی اختلافاتی که با هم دارند؛ به طور

گسترده ای در ادبیات عرفانی ما راه یافته است و آنچه عرفای متأخر دارند گلی از گلستان اندیشه این وارستگان می باشد.

در این نوشته اطلاعات مفیدی درباره عرفان و تصوف و بزرگان آن در قرنهای چهارم و پنجم به دست آمده و در حاشیه احوالات شیخ ابواسحاق کازرونی در باب خرقة گرفتن، کرامات، اقوال و... به نکات ظریفی رسیدیم که انگیزه چاپ اثر را دو چندان کرد؛ خصوصاً تأثیر شیخ ابواسحاق کازرونی بر شاعران بنامی همچون خواجوی کرمانی و حافظ شیرازی که تحت تأثیر کلام و اندیشه او بوده اند.

از نکات درخور اهمیت دیگر این نوشته آن است که در مراجعه به منابع متعدد و در حاشیه کار، اطلاعات دقیقی درباره پیروان طریقت ابواسحاق کازرونی به دست آمده و آشنایی مختصری نیز با مشایخی چون ابن خفیف، محاسبی، حسن بصری، حسین اکار و... حاصل می شود.

امید است این کتاب که حاصل دوران جوانی نویسنده بوده است و به نوعی خالی از عیب نخواهد بود، مقبول طبع سخن سنجان عارف مسلک قرارگیرد و خطایای احتمالی را با سجایای خطاپوش خود صرف نظر نمایند.

این اثر نوپا در واقع هدیه ای است که به محضر استادان گرامی تر از جناب مرحوم دکتر سیدجعفر شهیدی، و آقایان دکتر محمد رضا شفیعی کدکنی، دکتر جلیل تجلیل و دکتر مظاهر مصفا و خانم دکتر کریمی (امیری فیروزکوهی) تقدیم و پیشکش می گردد تا رایحه مشک فشان و عبیر آمیز و عنبر بیز گلستان سخنشان هیچگاه از مشام جانم بیرون نرود و خاطرات تحصیل در محضر پرفیضشان را از یاد نبرم. در پایان لازم به یادآوری است که از همکاری آقای علی اصغر آذربیرا دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی و نیز حاج آقای امراالله مختاری کازرونی که مطالبی را یادآور شدند، صمیمانه سپاسگزاری نمایم.

دکتر الیاس نورائی

زمستان ۱۳۹۱

نقد منابع تحقیق

در خصوص منابعی که دربارهٔ احوالات شیخ ابواسحاق کازرونی عارف بزرگ قرن پنجم (تولد ۳۵۲- وفات ۴۲۶) به آنها مراجعه شده است و اعتبار بیشتری دارند باید گفت که فردوس المرشدیه فی اسرار الصمدیه تألیف محمود بن عثمان (تألیف سال ۷۲۸ هـ) از منابع اصلی است.

این کتاب ترجمهٔ کتابی عربی است که توسط خطیب امام ابوبکر محمد بن عبدالکریم علی بن سعد تألیف شده است که این امام ابوبکر در زمان اعقاب شیخ ابواسحاق (حدود سال ۵۰۲) درگذشته است و سومین خلیفهٔ جانشین شیخ ابواسحاق کازرونی است و در پایان قرن پنجم این تألیف را انجام داده است.

از این متن عربی، دو ترجمه صورت گرفته است. یکی همین فردوس المرشدیه و دیگری مرصد الاحرار فی سیر مرشد الاحرار، اثر شخصی به نام رجا محمد بن عبدالرحمن بن عبدالرحیم کازرونی است و این مرصد الاحرار که در پنج کتاب است در ایران موجود نیست و در مقاله ORIENS شماره دوم، دوره ۳، سال ۱۹۵۰ م. آقای آر. بری از آن خبر می دهد و در مقدمهٔ فردوس المرشدیه تصحیح آقای ایرج افشار بین آن کتاب و فردوس المرشدیه مقایساتی انجام داده است که در واقع ترجمهٔ همان مقاله است.

بحث ما بیشتر فردوس المرشدیه است که اشاره شد در اصل عربی بوده و محمود بن عثمان آن را به فارسی ترجمه کرده است. و احوالات محمود بن عثمان در تألیف دیگر او به نام مفتاح الهدایه و مصباح العنایه به دست می آید که این تألیف خلاصهٔ جواهر الامینیه اوست که دربارهٔ امین الدین بلیانی نوشته است.